

Лекція 11. Аналіз документів у дослідженні політичних явищ. Контент-аналіз

1. Документ у дослідженні політики, їх види.
2. Сутність методу аналізу документів
3. Аналіз документів: види і методика проведення традиційного аналізу документів
4. Поняття контент-аналізу, стадії та схеми його застосування

- **Питання, на які повинен відповісти дослідник при проведенні традиційного аналізу:**

- Що становить собою документ? (слід звернути увагу на вид, форму документа, проаналізувати, чи потребує аналіз застосування яких- небудь спеціальних методів, та ін.);
- Хто автор документа? (автором може бути як одна людина, так і колектив);
- З якою метою був створений документ?
- Яка надійність документа?
- Яка вірогідність зафіксованих у ньому даних?
- Яка суспільна роль? (документи можуть мати тільки певні свідчення про які-небудь суспільні явища, наприклад, повідомлення політичного діяча про події, а можуть самі бути цими явищами, наприклад, публічний виступ того ж політичного діяча);
- Які висновки можна зробити про факти, що представлені в документі?
- Які висновки можна зробити щодо автора документа?
- Чи достатньо повні відомості представлені в проаналізованому документі і наскільки ці відомості відповідають цілям дослідження?

Документ

Документ — основний вид ділового мовлення, що фіксує та передає інформацію, підтверджує її достовірність, об'єктивність.

Документ — це матеріальний об'єкт, що містить у зафіксованому вигляді інформацію, оформлений у заведеному порядку й має відповідно до чинного законодавства юридичну силу.

ВИДИ ДОКУМЕНТІВ

За загальною значимістю	<i>офіційні</i> (закони, укази, декларації, розпорядження й т.п.);
	<i>неофіційні</i> (особисті заяви, листи, скарги, щоденники, сімейні альбоми й ін.).
За формою викладу	<i>статистичні</i> (статистичні звіти, збірники статистичних матеріалів, що містять економічні й соціальні показники розвитку країни, динаміку народжуваності, смертності, матеріального добробуту населення, його освітнього рівня й т.п.);
	<i>вербальні</i> , тобто такі, у яких інформація втілена в словесно вираженій формі (листа, преса, книги й т.п.).
За способом фіксації інформації	<i>письмові</i> документи, у яких інформація викладена у формі буквеного зображення (рукопису, книги, повідомлення преси, різного роду документальні свідчення — про народження, про службову посаду, про право на володіння майном і т.п.);
	<i>іконографічні</i> документи, сприймані візуально (ікони, картини, кіно- і фотодокументи, відеозаписи);
	<i>фонетичні</i> , тобто орієнтовані на звукове сприйняття (грамплатівки, магнітофонні записи, лазерні диски й ін.).
За критерієм авторства	<i>індивідуальні</i> — створені одним автором (лист, заява, скарга);
	<i>колективні</i> — створені кількома авторами, групою людей (звертання до депутатів, уряду, декларація про наміри групи, партії, руху й т.п.).
За достовірністю документів	<i>оригінали</i> ;
	<i>копії</i> .

Міжнародні законодавчі акти

Окінавська Хартія Глобального інформаційного суспільства;

Резолюція ООН «Всесвітня зустріч на найвищому рівні з питань інформаційного суспільства»;

Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання у новому тисячолітті»;

План дій; Політичне послання комітету міністрів Зустрічі з питань інформаційного суспільства; Туніське зобов'язання та програма для інформаційного суспільства

Національні законодавчі акти

Національна програма інформатизації, галузеві та регіональні програми;

Концепція розвитку електронного урядування в Україні до 2020 р.;

Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»;

Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні, розрахована до 2020 р.;

Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки;

План пріоритетних дій Уряду на 2021 рік

Закони України

Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України та інші документи центральних органів виконавчої влади

1992 Закон України «Про інформацію»

1994 Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах»

1996 Закон України «Про звернення громадян»

1998 Закон України «Про національну програму інформатизації»

1998 Закон України «Про концепцію національної програми інформатизації»

2003 Закон України «Про електронний цифровий підпис»

2003 Закон України «Про електронний документ та електронний документообіг»

2007 Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки»

2010 Закон України «Про захист персональних даних»

2011 Закон України «Про доступ до публічної інформації»

2012 Закон України «Про адміністративні послуги»

2015 Закон України «Про внесення змін до ЗУ «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції»

2015 Закон України «Про електронну комерцію»

2015 Закон України «Про внесення змін до деяких ЗУ щодо доступу до публічної інформації у формі відкритих даних»

2000 Указ ПУ «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні»

2005 Указ ПУ «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій»

2008 Указ ПУ «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування»

2009 Указ ПУ «Про Доктрину інформаційної безпеки»

2015 Указ ПУ «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»

2000 Постанова КМУ «Про розвиток мережі Інтернет»

2000 Постанова КМУ «Про відкритість влади»

2001 Постанова КМУ «Про захист інформаційних ресурсів»

2002 Постанова КМУ «Про порядок оприлюднення інформації про діяльність ОБС»

2003 Постанова КМУ «Про заходи щодо створення системи Електронний уряд»

2003 Постанова КМУ «Про інформаційні ресурси»

2004 Постанова КМУ «Про ЕЦП та документообіг»

2006 Постанова НБУ «Про платіжну систему»

2006 Розпорядження КМУ «Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади»

2010 Розпорядження КМУ «Концепція розвитку електронного урядування в Україні»

2011 Розпорядження КМУ «Питання впровадження системи електронної взаємодії органів виконавчої влади»

2011 Розпорядження КМУ «Про затвердження переліку завдань Національної стратегії інформатизації»

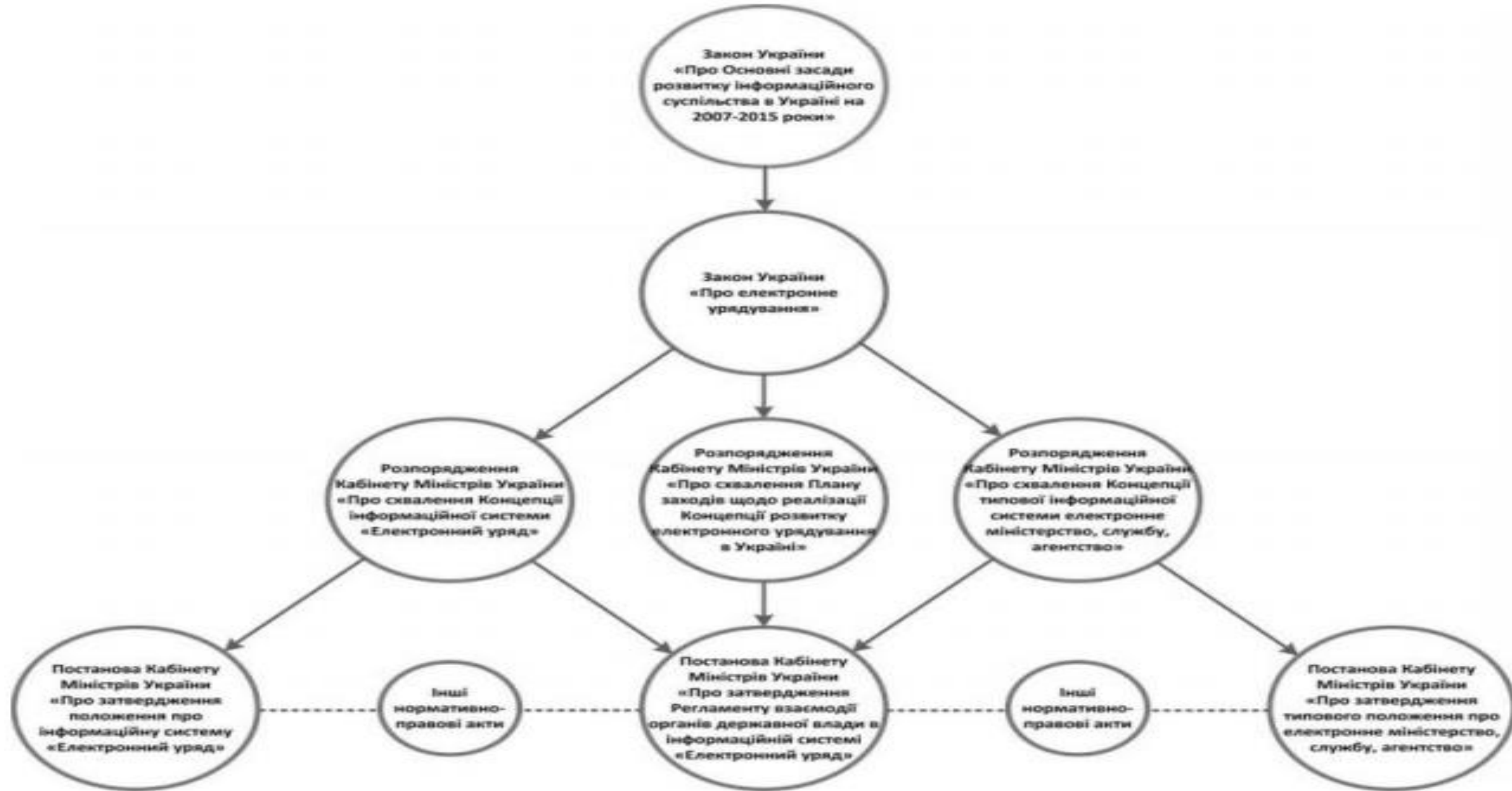
2012 Розпорядження КМУ «Про схвалення плану дІР з впровадження в Україні ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд»

2012 Постанова КМУ «Про затвердження Нац. системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства»

2013 Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні»

2015 Постанова КМУ «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних»

2016 Постанова КМУ «Про затвердження Порядку подання документів в електронному вигляді до органу ліцензування та надання ним документів в електронному вигляді за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку»

Накази

Статuti

Протоколи

Звіти

Положення

Ордери

Розпорядження

Плани

Вказівки

Службові листи

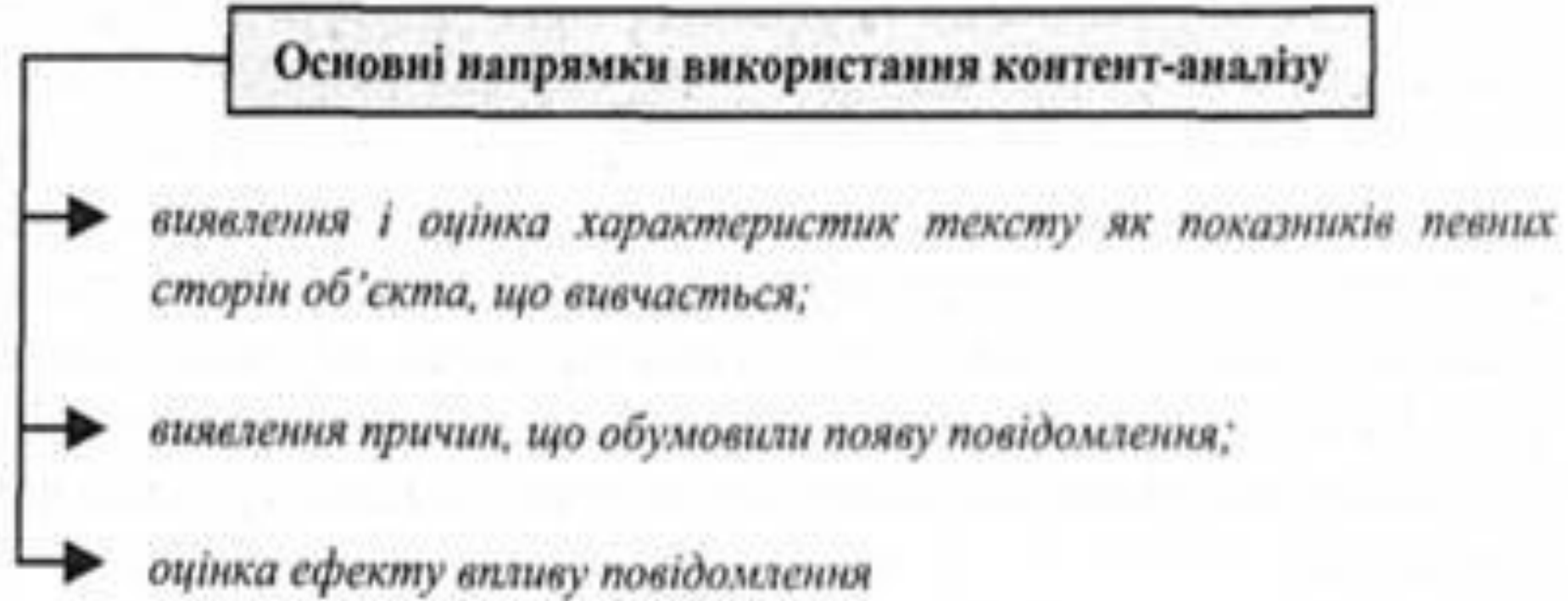
Інструкції

Заяви

Правила

та інше

Контент-аналіз — якісно-кількісний метод вивчення документів, який характеризується об'єктивністю висновків і строгістю процедури та полягає у квантифікаційній обробці тексту з подальшою інтерпретацією результатів. Предметом контент-аналізу можуть бути як проблеми соціальної дійсності, котрі висловлюються чи навпаки приховуються у документах, так і внутрішні закономірності самого об'єкта дослідження. На відміну від опитувань, контент-аналіз вимірює не те, що люди говорять, що зробили чи зроблять, а те, що вони справді зробили. Може використовуватися як основний метод дослідження (наприклад, контент-аналіз тексту при дослідженні політичної спрямованості газети), в поєднанні з іншими методами, допоміжний або контрольний (наприклад, при класифікації відповідей на відкриті запитання анкет).

- **Кількісні методи** соціологічних досліджень базуються на опитуваннях певної кількості респондентів і дозволяють отримати **числові значення**, що досліджуються.
- Кількісні дослідження отримали свою назву через націленість на отримання кількісної інформації про **велике число об'єктів дослідження**.
- для вивчення об'єктивних, кількісно вимірюваних характеристик поведінки людей, вони застосовуються тоді, коли необхідні точні, статистично надійні дані.
- Кількісні методи дослідження є найбільш вживаними, оскільки їх використання дає змогу розповсюджувати результати дослідження на всю сукупність і говорити **узагальнено** про населення країни чи певного регіону, внаслідок охоплення багатьох респондентів.

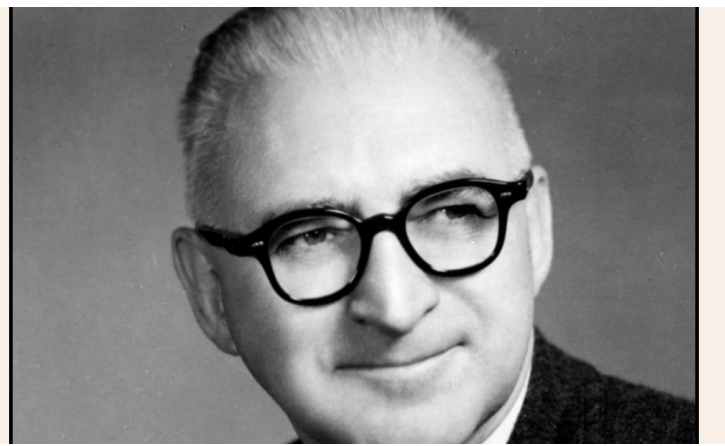
- Виділяють два основних типи контент-аналізу: кількісний і якісний.
- **кількісний** аналіз націлений на виявлення частоти окремих тем, слів або символів, що містяться у тексті,

Якісні методи дослідження

- До методів збору даних в групі **якісних методів** дослідження належать, насамперед:
 - **інтерв'ю** (різних видів і типів) – метод отримання необхідної дослідникові інформації у процесі ведення цілеспрямованої особистої бесіди. Інтерв'ю може використовуватися на ранній стадії дослідження як пілотажний метод, з метою постановки проблеми та формулювання гіпотези; за умови малої вибірки інтерв'ю може стати основним методом дослідження; може бути проведене також результуюче інтерв'ю, з метою контролю отриманих даних;
 - **методи аналізу документів** (у всій їх сукупності);
 - **фокус-групи** – метод дослідження, що передбачає обговорення міжнародних проблем під керівництвом модератора
- **Контент-аналіз (якісний)** пов'язаний з фіксуванням нетривіальних висловлювань, мовних інтонацій з розумінням цінності змісту повідомлення.

- **Якісне дослідження** - це метод дослідження, який фокусується на розумінні досвіду, поглядів і поведінки людей у їхньому природному середовищі.
- для дослідження складних явищ, які важко піддаються кількісній оцінці, наприклад, переконань, поглядів і почуттів.
- Зібрана інформація часто не є числовою і може містити текстові, аудіо- та візуальні записи.
- Однією з відмінних рис якісних досліджень є акцент на контексті та **суб'єктивній інтерпретації даних**.
- Замість того, щоб намагатися узагальнити отримані результати на ширшу популяцію, якісні дослідники прагнуть зрозуміти значення та релевантність отриманих даних, оцінюючи їх у контексті

- Г. Лассвелл вважав, що головний принцип контент-аналізу — розчленувати, певним чином «анатомувати суцільний масив тексту так, щоби найдрібніша одиниця аналізу включала якості цілого, і на підставі переваги тих чи інших тверджень виявити тенденції розвитку»

- Застосування методу рекомендується в усіх випадках, коли потрібен високий ступінь точності чи об'єктивності аналізу.
- Контент-аналіз, як правило, застосовується при наявності великого за обсягом і несистематизованого матеріалу, коли безпосереднє застосування останнього утруднено.
- Контент-аналіз корисний у тих випадках, коли категорії, важливі для цілей дослідження, характеризуються певною частотою появи у досліджуваних документах.
- Контент-аналіз часто дає добрі результати, коли велике значення для досліджуваної проблеми має сама мова джерела інформації, яке вивчається, його специфічні характеристики"

Схема процедури контент-аналітичного дослідження

Перший етап	1. Упорядкування програми дослідження (у тому числі виділення проблеми, визначення об'єкта і предмета дослідження, постановка мети, завдань, формування вибірки)
	2. Виділення категорій, одиниць аналізу й одиниць обліку.
Другий етап	1. Упорядкування кодувальної інструкції
	2. Проведення пілотажного дослідження
	3. Коригування кодувальної інструкції
Третій етап	Кодування всього масиву досліджуваних документів
Четвертий етап	Статистичне опрацювання даних
П'ятий етап	Інтерпретація отриманих даних на основі цілей і завдань дослідження

- **Перший етап:** визначення завдань, об'єкта дослідження, розробка категоріального апарата, вибір якісних і кількісних одиниць контент-аналізу.

Як одиниці контент-аналізу можуть виступати:

- Фізичні одиниці (наприклад, екземпляри книги, номери газет);
- структурно-семіотичні одиниці (наприклад, лексика мови, граматичні показники (негативні частки, віддієслівні імена);
- поняттєво-тематичні одиниці;
- референціальні (позначення реальних особистостей, подій, міст, країн, організацій) і квазіреференціальні одиниці (найчастіше бувають представлені позначеннями різного роду колективних акторів політичної сцени: ліберали, комуністи, Захід);
- пропозиціональні одиниці й оцінки (у їх основі - опис конкретних ситуацій, вимога, констатація факту (наприклад, Україні потрібні інвестиції);
- макроструктурні одиниці (складні понятійні конструкції, що, як правило, носять характер сценаріїв);
- поетичні одиниці (засоби художньої виразності).

- **На другому етапі** складається кодова інструкція. У тексті відбираються індикатори обраних категорій дослідження.
- **Третій етап** — це кодування всього масиву досліджуваних текстів. На даному етапі здійснюється процес **квантифікації**, тобто переклад у **цифровий** вираз всієї сукупності досліджуваних текстів.
- **Четвертим** етапом є статистична обробка отриманих кількісних даних. Вона здійснюється вручну або на ЕОМ. Звичайно використовуються процентні й частотні розподіли, різноманітні коефіцієнти кореляцій і так далі.
- І, нарешті, **на п'ятому** етапі відбувається інтерпретація отриманих даних на основі аналізу й теоретичного контексту дослідження, верифікація даних.
- Дані можуть бути представлені за допомогою різноманітних графічних засобів — діаграм, графіків.

Сюди варто віднести формулу оцінки «питомої ваги» змістовних категорій у загальному обсязі тексту, запропоновану А.Н. Алексєєвим. Формула вказує на рівень інтенсивності подавання в тексті певної теми, аргументації, способів звернення до читача

$$П = \frac{К_{гл} + К_{др}}{S} \times 100\%,$$

де: П – «питома вага» даної змістовної одиниці;
К_{гл} – кількість випадків, коли змістовна одиниця виявилася головною;
К_{др} – кількість випадків, коли змістовна одиниця виявилася другорядною.

Матриця можливих і фактичних спільних появ одиниць контент-аналізу

	A	B	З	...	n
A		0,08	0,24		
У	0,06		0,12		
З	0,38	0,02	-		
...				-	
n					-

- Спеціальним способом, розробленим для потреб контент-аналізу, є методика **Ч. Осгуда** аналізу залежності елементів змісту для розрахунку спільної зустрічаємості різноманітних елементів у тексті. Процедура даної методики полягає в тому, що після підрахунку спільної зустрічаємості одиниць аналізу, розраховується квадратна матриця можливих і фактичних спільних появ цих одиниць у тексті
- Наприклад, одиниця А зустрічається в 40% аналізованих повідомлень ($P_A = 0,4$),
- а одиниця В - у 20% повідомлень ($P_B = 0,2$), тоді очікується, що за теоремою множення ймовірностей спільно ці одиниці з'являться з ймовірністю **0,08** ($P_{AB} = P_A \times P_B = 0,4 \times 0,2 = 0,08$).
- Записуємо це значення у відповідну верхню від матричної діагоналі клітину. **Але насправді одиниці А й В спільно зустрічаються тільки в 6% повідомлень** ($f_{AB} = 0,06$). Це число записуємо у відповідну лінію від діагоналі клітину. Порівнюючи фактичні і ймовірні розміри, визначаємо, які фактичні залежності є не випадковими.
- У нашому прикладі спільна поява одиниць А і В – випадкова, тому що фактична величина є нижчою за імовірну. Далі можна розрахувати рівень значимості не випадкових залежностей, виділити плеяди взаємозалежних одиниць і т.д.